

Херсонський державний університет
Факультет економіки і менеджменту

**ЕКОНОМІКА ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ:
ПРОБЛЕМИ, СТРАТЕГІЇ,
МОНІТОРИНГ**

Коллективна монографія

Херсон
ПП Вишемирський В.С.
2017

УДК
ББК

*Рекомендовано до видання рішенням Вченої Ради
Херсонського державного університету
Протокол № 4 від 6.11.17*

Рецензенти:

О.Б. Наумов – д.е.н., професор кафедри менеджменту та маркетингу
Херсонського національного технічного університету

Р.В. Морозов – д.е.н., професор кафедри економіки і фінансів
Херсонського державного аграрного університету

Економіка південного регіону: проблеми, стратегії, моніторинг: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Ушкаренко Ю.В. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2017. – 216 с. (9,66 друк. арк.)

ISBN 978-617-7273-86-7

Досліджено теоретико-практичні аспекти ефективності управління економічною діяльністю підприємства. Розглянуто регіональні особливості розвитку підприємств різних організаційно-правових форм власності. Досліджено інноваційно-інвестиційні засади розвитку підприємств в умовах міжнародної економічної інтеграції. Запропоновано шляхи та резерви підвищення конкурентоспроможності підприємств регіону.

Монографія розкриває широкий спектр проблем, націлених на підвищення ефективності суспільного виробництва.

УДК
ББК

ISBN 978-617-7273-86-7

© ПП Вишемирський В.С., 2017

діяльності є торгівля товарами (послугами, об'єктами інтелектуальної власності), рух капіталу, міжнародна співпраця в різних сферах.

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності багато в чому залежить від ефективності системи регулювання з боку державних, регіональних і місцевих органів влади. Всі суб'єкти управління зовнішньоекономічною діяльністю наділені певними функціями і повноваженнями. Взаємодія центральних і регіональних органів влади дозволяє підвищити ефективність зовнішньоекономічної діяльності як на регіональному, так і на загальнонаціональному рівні.

Розвиток зовнішньоекономічних відносин регіону стає домінуючим умовою соціально-економічного розвитку, в зв'язку з чим обумовлюється необхідність розробки і постійного вдосконалення методичного апарату її оцінки. Ми пропонуємо здійснювати оцінку зовнішньоекономічної діяльності за наступним алгоритмом: загальна характеристика зовнішньоекономічної діяльності підприємств регіону, оцінка її ефективності, аналіз показників експортної орієнтації, припливу іноземних інвестицій, виявлення найбільш конкурентоспроможних і інвестиційно привабливих видів діяльності в економіці регіону.

Таким чином, головною метою управління зовнішньоекономічної діяльністю є дослідження особливостей сучасних тенденцій розвитку зовнішнього середовища, в якому діє підприємство, і створення на цій основі власних конкурентних переваг. Вихід вітчизняного підприємства на світовий ринок є фактором, який значно впливає на тенденцію, динаміку і стійкість розвитку національної економіки в цілому, формування її структури і ефективність її функціонування. Високий рівень економічного розвитку країни визначає потребу її участі у зовнішньоекономічних зв'язках, так як сучасний стан світового господарства, міжнародний рівень розвитку продуктивних сил створюють умови, які унеможливають ефективне функціонування замкнутого господарства. Дієвий механізм зовнішньоекономічних відносин забезпечує ситуацію, коли попит на товари міжнародного ринку проектується на внутрішній ринок країни, що створює потребу в розвитку продуктивних сил і сприяє розвитку вітчизняної промисловості, сільського господарства, торгівлі, сфери послуг і т.п.

7.3 Спільні підприємства в зовнішньоекономічній діяльності Херсонської області

Дослідження розвитку спільного підприємництва в Херсонській області в динаміці свідчить про постійному зростанні числа зазначених суб'єктів господарювання. Так, кількість функціонуючих спільних підприємств на початок 2016 р склала 39 одиниць і збільшилася майже на 20% в порівнянні з рівнем 2010 року та більше ніж в 2 рази в порівнянні з рівнем 2000 р. Позитивна тенденція зростання числа створюваних спільних підприємств, включаючи високу питому вагу числа

функціонуючих, а також поєднання нормативно-правової бази їх створення та високого рівня економічного розвитку України, знайшли відображення в досягненні суб'єктами спільного підприємництва вагомих результатів від здійснення ними зовнішньоекономічної діяльності.

Так результати дослідження участі спільного підприємництва у зовнішній торгівлі Херсонщини, відображені на рис. 7.1, показали, що частка їх зовнішньоторговельного обороту на початок 2017 р склала 18,8% загального обсягу зовнішньої торгівлі області в цілому і збільшилася в порівнянні з рівнем попереднього року на 1%.

Рис. 7.1. Участь спільного підприємництва у зовнішній торгівлі Херсонської області

У свою чергу, питома вага експортних операцій спільного бізнесу в обсязі експорту товарів по області в цілому за підсумками 2016 р. склав 15,5% і відзначився хоча і незначним, але зниженням в порівнянні з рівнем 2015 року і в порівнянні з рівнем останніх трьох років їх діяльності, починаючи з 2011 р по 2014 р включно. З іншого боку, пайова участь спільного підприємств в експортних поставках області в цілому за 2015 р відрізняється яскраво вираженим зростанням. В порівнянні з рівнем 2010 року та починаючи з перших років їх створення і функціонування.

В імпортних поставках частка спільних підприємств на початок в 2016 р склала 21,6% від загальнообластного імпорту. Аналіз динаміки питомих значень імпортової складової спільного підприємництва в імпортних поставках по області взагалом свідчить про стабільність її зростання і про значне випередження аналогічної складової, починаючи з 2010 р і по сьогоднішній день.

З іншого боку, дослідження абсолютних показників зовнішньоторговельної діяльності спільного підприємництва останніх років показало, що зовнішньоторговельний оборот спільних підприємств за 2015 р склався з відемного сальдо, розмір якого склав – 301,9 млн.дол., що свідчить про значне переважання імпортової частини над експортною.

Дана тенденція простежується протягом останніх п'яти років, починаючи з 2010 р і по сьогоднішній день.

Детальний аналіз результатів зовнішньоторгівельної діяльності спільних підприємств за 2015 р показав, що обсяг зовнішньої торгівлі за 2015р. вартісному вираженні хоча і досяг 87,5 млн. Дол., але знизився майже на 20% в порівнянні з рівнем попереднього року і майже на 40% в порівнянні з рівнем 2011 р При цьому обсяг експортних поставок, здійснених суб'єктами спільного підприємництва в 2015 р, склав 47,8 млн. дол., абсолютне значення якого знизилося в порівнянні з рівнем 2014 р більш ніж на 33% і більш ніж в 2 рази в порівнянні з рівнем 2011 р. Результати вищенаведеного дослідження підсумків зовнішньоторгівельної діяльності спільних підприємств показали, що саме випередження темпів зростання обсягів імпорту товарів над темпами зростання обсягів експорту товарів і привело до наявності негативного сальдо у зовнішній торгівлі товарами.

У свою чергу, порівняльний аналіз основних показників зовнішньої торгівлі товарами Херсонщини в цілому і спільних підприємств, зокрема, свідчить про аналогічні проблеми, які пов'язані з наявністю стійкої тенденції до зниження як об'єму зовнішньоторгівельного обороту, так і об'ємів експорту товарів, і відповідно, наявності негативного сальдо зовнішньої торгівлі товарами протягом останніх п'яти років. Що стосується негативного сальдо зовнішньої торгівлі товарами, то причина цього, на наш погляд, в основному пов'язана з наявністю так званого «інвестиційного імпорту». Передбачається, що «інвестиційний імпорт» в найближчій перспективі обернеться експортом продукції (робіт, послуг).

Дослідження питомих показників участі спільного підприємництва розглянуто у зовнішній торгівлі Херсонської області, графічне зображення яких наведено на рис. 7.2, показало, що лідируючі позиції за значенням цього показника займають суб'єкти спільного бізнесу, розташовані на території Каховського і Олешківського районів, на яких частка здійснених ними зовнішньоторгівельного-вих операцій склала відповідно 45,7 і 41% загального обсягу зовнішньої торгівлі по вказаним роїонам в цілому. важливу роль в досягненні спільних підприємств цих регіонів зазначеного рівня зовнішньої торгівлі зіграло перебування зазначених областних центрів на перетині транспортних потоків.

Суб'єкти спільного підприємництва, розташовані на території Голопристанського і Новотроїцького районів, за значенням досліджуваного показника займають другі позиції по пайовій значенням участі регіонального спільного підприємництва у зовнішній торгівлі зазначених регіонів. Дослідження результатів зовнішньоторгівельної діяльності суб'єктів спільного бізнесу, розташованого на території Херсонської області, свідчить про значне зниження показників пайової участі зазначених суб'єктів у здійсненні зовнішньої торгівлі в цілому по спільному підприємництву над їхнім внеском у здійсненні ними зовнішньо-торгових операцій в цілому в розрізі зазначених районів.

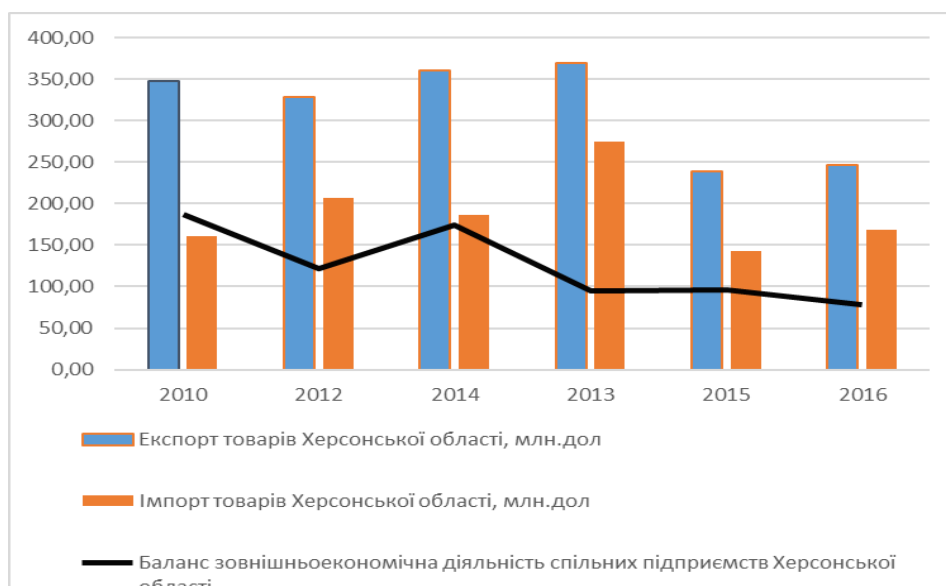

Рис. 7.2. Відображення зовнішньоекономічної діяльності спільних підприємств Херсонської області

Так, незважаючи на високі значення абсолютні показників за обсягом зовнішньої торгівлі експортних і імпортних поставок спільних підприємств столичних регіонів, їх участь зовнішньої торгівлі регіонів є не таким значним і становить лише 11,9% і 2,2% загального зовнішньоторговельного обороту зазначених регіонів відповідно більш детальне дослідження питомих складових в розрізі експорту та імпорту спільного підприємництва на регіональному рівні показало, що лідируючі позиції в експортних поставках регіонів займають суб'єкти спільного бізнесу, розташовані на території Олешківського (49,2%), Каховського (21,6%) і Голопристанського (21,5%) районів. Слід звернути особливу увагу на той факт, що питома вага експортних поставок спільних підприємств, функціонуючих на території зазначених областей, становить 26,8% всього обсягу експортних операцій, здійснюваних усіма суб'єктами підприємницької діяльності зазначених регіонів і 9,6% всього обсягу експорту в цілому по Херсонській області. Необхідно відзначити досить низькі питомі значення експортних операцій, отримані спільними підприємствами, розташованими на території, Каланчакському (7,3%), Верхньогогачинському (13,7%) і Генічеському (14,6%) районах, загальний рівень експортних поставок яких становив тільки 9,4% загального обсягу експорту даних районів і 5,9% експорту по країні в цілому.

Що стосується імпортних поставок, то лідерами в цій сфері діяльності є спільні підприємства, розташовані на території Білозерського та Олешківського районів, частка здійснених ними імпортних операцій склала відповідно 65,1 і 41% загального обсягу імпорту за вказаними районами в цілому. Суб'єкти спільного підприємництва, розташовані на території м. Херсон (22,9%) і з істотним відставанням Каховського (17,8%), Великоолександрівського (17,6%) районів, за значенням досліджуваного

показника знаходяться приблизно на рівні, досягнутому по області в цілому (21,6%).

Дослідження географічної структури експортної торгівлі спільних підприємств за минулий 2016 р показало, що найбільша їх частина припадає на країни ближнього зарубіжжя, основним представником яких є Панама Мальта, Нідерланди.

Результати аналізу експортної складової спільних підприємств у зовнішній торгівлі з далеким зарубіжжям показали, що найбільший інтерес для останніх представляють партнери з Бразилії (6,2%) та Прибалтійських держав (3,3%), з яких майже 2% припадає на частку Литви. Лідируючі торгові позиції з боку далекого зарубіжжя також займають і такі країни, як Норвегія (2,7%), Ірландія (2,5%), Німеччина (2,5%) і Польща (2,5%).

Товарний розріз експорту зазначених підприємств представлений поставками калійних обрив в країни далекого зарубіжжя, такі як Бразилія (6,2%), Норвегія (2,6%) та інші, питома вага яких становить майже 11% загального обсягу експорту суб'єктів спільного бізнесу. Країни далекого зарубіжжя (4,5%) в основному також є основними споживачами нафтопродуктів, що реалізуються спільними підприємствами на експорт (5,1%).

Лідируючі позиції в товарній структурі експорту товарів до країн ближнього зарубіжжя займає реалізація спільних підприємств автомобілів легкових (21,9%), а також частин і приладдя для автомобілів та тракторів (0,8%), основним представником яких є Велика Британія (20,9%).

Значні позиції в товарній структурі експорту продовольчих товарів займає реалізація спільних підприємств (6,4%), в основному в країни ближнього зарубіжжя (6,3%). В іншому, товарна структура експорту в країни ближнього зарубіжжя представлена наступними позиціями продовольчих товарів: яловичина свіжа або охолоджена (2,6%) і м'ясо і харчові субпродукти свійської птиці (1,5%); риба сушена, солена, копчена, перероблена іншим способом (1,9%) і готова або консервована риба і ікра (2,6%); молоко і вершки незгущені, згущені і сухі (5,5%) і пахта, йогурт і кефір (1,4%); масло вершкове (1,9%) і цукор (1,5%).

Асортимент непродовольчих товарів, що експортуються спільними підприємствами, представлений такими промисловими товарами, як: панчішно-шкарпеткові вироби (1,9%) і меблі та їх частини (1,2%); прутки і профілі алюмінієві (1,7%) і плити, листи, плівка з пластмас непористі, неармовані, нешаруваті, без підкладки (1,6%); побутова апаратура неелектричних для приготування їжі (1,4%); дроти ізольовані, кабелі (1,4%) і тара пластмасова (1,2%); металоконструкції з чорних металів (1,4%) і інсектициди, гербіциди (1,3%), а також плити деревостружкові та деревоволокнисті (0,8%).

Аналіз здійснення спільними підприємствами імпорتنих закупівель показав, що найбільша їх частина припадає на країни далекого

зарубіжжя (51,7%), основними представниками яких є Китайська Республіка і Німеччина, на частку кожної з них в досліджуваному періоді припадає 15,5% і 5,6% всього обсягу імпорту, здійснюваного спільними підприємствами. Варто зазначити, що спільними підприємствами в 2015 р. також успішно ввозилися товари з Польщі та Італії. Так в досліджуваному періоді з цих держав імпортовано товарів на суму 445,9 млн. дол.США, питома вага яких склала 4,1% і 2,8% від загального обсягу їх імпорту. Пайова участь таких країн, як Швейцарія, США і Норвегія становить в середньому трохи менше 2% всіх імпортних надходжень, здійснюваних спільними підприємствами в 2015 р.

Основними представниками ближнього закордоном, на частку яких у досліджуваному періоді припадає 48,3% товарів, імпортуємих спільними підприємствами, є Естонія та Австрія, питома вага поставок з яких становить 44,8% і 2,6% загального обсягу імпорту, що приходить на спільні підприємства. Часткова участь Молдови і Казахстану в імпортних поставках даного роду підприємств є незначним і коливається в діапазоні від 0,3% до 0,4% відповідно.

Протягом останніх п'яти років кількісного та дольової значень імпорту, здійснюваного спільними підприємствами, наявність стійкої тенденції випередження темпів зростання обсягів імпорту над темпами зростання обсягів експорту товарів.

Що стосується товарної структури імпорту, то основна частина імпортних закупівель представлена поставками на територію області, в основному з Російської Федерації, нафти сирової, включаючи газовий конденсат, і нафтопродуктів, питома вага яких в досліджуваному періоді склав близько однієї третини (24,8%) загального обсягу імпорту спільних підприємств.

Значні позиції в товарному розрізі імпорту зазначених підприємств з країн далекого зарубіжжя представлені поставками з Китаю обладнання для виробництва паперової маси, паперу та картону (3,6%). Висока питома вага в структурі імпорту спільних підприємств займають лікарські засоби, розфасовані для роздрібного продажу (13,3%), більше 90% яких ввозяться з країн далекого зарубіжжя.

Товарна структура імпорту спільних підприємств також представлена ввезенням в країну, в основному з Норвегії, різних різновидів риби свіжої або охолодженої (1,2%) і риби мороженої (0,9%). Імпорт спільних підприємств охоплює і широкий спектр овочів і фруктів (3,1%), представлений ввезенням в республіку, в основному з країн поза СНД свіжих цитрусових плодів (0,3%), яблук, груші та айви (1,4%), абрикосів, вишні, черешні, персиків, сливи (1,1%) та ін.

При більш детальному вивченні структурного розподілу товарного асортименту імпортних поставок можна відзначити ввезення спільними підприємствами в країну таких промислових товарів, як котли парові або інші парогенеруючі (1,9%) і обладнання для термічної обробки матеріалів (1,6%); центрифуги, обладнання та пристрої для фільтрування, очищення

рідин або газів (1,0%) і трансформатори електричні (0,8%); апаратура зв'язку та частини до неї (1,6%) і пульти, панелі, столи для електричної апаратури (0,9%); інсектициди і гербіциди (0,7%) і аміно-альдегідні, і феноло-альдегідні смоли та поліуретани (0,4%); плити, листи, плівка з пластмас непористих, неармірованих, неслоїстимі, без підкладки (0,9%) і прокат плоский з нелегованої сталі плакований (0,8%), а також предмети гігієни для дорослих і дітей (0,2%).

Участь спільних підприємств в імпортних операціях, на наш погляд, значно ширше і визначається цілою низкою особливостей розвитку білоруської економіки на сучасному етапі. По-перше, за рахунок імпорту в нашій країні забезпечується значна частина товарних ресурсів роздрібного товарообігу, задовольняється потреба в широкому асортименті споживчих товарів, перш за все продовольчих. По-друге, все більше спільних підприємств виходить на зовнішній ринок в якості покупців необхідної сировини і напівфабрикатів для забезпечення виробничих процесів, а також машин і устаткування – для підтримки на сучасному рівні технічного прогресу.

Внаслідок чого досягнення суб'єкти спільного підприємництва досягти вагомих результатів від виробничої та торгової діяльності, а також можливе підвищення зайнятості населення країни.

Таким чином, розглянутий стан спільних підприємств на території Херсонської області і окремих аспектів здійснення ними зовнішньоекономічної діяльності свідчить про їх значущої ролі в економіці області і пріоритетності подальшого розвитку і зв'язується з вирішенням актуальних проблем, перш за все формуванням позитивного інвестиційного іміджу країни на світовій арені, а результати аналізу участі спільного підприємництва в зовнішньоторговельній діяльності Херсонщини, географічної, регіональної та товарної структури експорту та імпорту представляється доцільним врахувати при розробці подальшої політики щодо активізації зовнішньої торгівлі України, включаючи зростання і розширення їх експортної складової.

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ

Науковий доробок авторів колективної монографії щодо формування теоретичних методологічних, методичних і прикладних засад щодо проблем, стратегій та моніторингу економіки Південного регіону:

к.е.н., доцент Демченко О.Г. – розділ 1, п.1.1 – ____д.а.

к.е.н., доцент Осадчий О.Д., к.е.н., доцент Шульга М. – розділ 1, п.1.2 – ____д.а.

д.е.н., професор Ушкаренко Ю.В. – розділ 2, п.2.1 – ____д.а.

к.е.н., доцент Юрченко В.В., ст. викладач Юрченко А.Ю. – розділ 2, п.2.2– ____д.а.

аспірант Кримцева Т.І. – розділ 2, п.2.3 – ____д.а.

к.е.н., ст. викладач Чмут А.В. – розділ 2, п.2.4 – ____д.а.

ст. викладач Сита Є.М. – розділ 2, п.2.5 – ____д.а.

к.е.н., доцент Жнакіна Е.Г. – розділ 3, п.3.1 – ____д.а.

к.е.н., доцент Мельникова К.В. – розділ 3, п.3.2 – ____д.а.

к.е.н., асистент Карнаушенко А.С. – розділ 3, п.3.3 – ____д.а.

д.е.н., професор Шашкова Н.І., к.е.н., доцент Соловійов А.І. – розділ 4, п. 4.1. – ____д.а.

к.е.н., професор Тюхтенко Н.А., к.е.н., доцент Синякова К.М. – розділ 4, п. 4.2. – ____д.а.

к.е.н., доцент Ковальов В.В., к.е.н., доцент Федорчук О.М., к.е.н., доцент Олексенко С.В. – розділ 5, п.5.1 – ____д.а.

к.е.н., ст. викладач Фурдак М.М. – розділ 5, п.5.2 – ____д.а.

д.е.н., професор Мохненко А.С. – розділ 6, п.6.1. – ____д.а.

к.е.н., доцент Макуха С.С. – розділ 6, п.6.2. – ____д.а.

аспірант Антош Н.А. – розділ 6, п.6.3 – ____д.а.

к.г.н., доцент Казакова Н.А., студент Кравець М.А. – розділ 7, п.7.1 – ____д.а.

к.е.н., доцент Федяєва М.С. – розділ 7, п.7.2 – ____д.а.

к.е.н., доцент Петренко В.С. – розділ 7, п.7.3 – ____д.а.